

A Kossuth-dollárok a vártnál ugyan lassabban, de mégis szépen gyűltek. 1852. július 14-ig, Kossuth Lajos elutazásáig 83442 dollár gyűlt össze. Ennek a sommás összegnek ötödét a magyar menekültek támogatására, posta- és nyomdai költségekre, továbbá Kossuth utazásaira használták fel. Mintegy harmadát diplomáciai és titkosszolgálati kiadásokra fordították, végül 36 ezer dolláron hadfelszerelést vásároltak.

H. Szabó Lajos

Források: *Rubicon. Képes Történelmi Magazin 1992. évf. 2. sz.* – László Péter: *Kossuth Lajos Amerikában kiadott egydolláros kölcsönjegye. Veszprém Megyei Napló – Rádóczy Gyula – Tasnádi Géza: Magyar papírpénzek 1848-1992. Bp. 1992* – H. Szabó Lajos: *A Kossuth-dollárok története, Pápa, 1994.*

Blaha Lujza négy éve Hevesen és Tenken

Hevesen utca őrzi Blaha Lujza emlékét. Ma már – főként a fiatalok közül – itt is kevesen tudják, hogy a „nemzet csalogánya”-ként tisztelt, országos hírű, ünnepezt művész életében kitörölhetetlen nyomot hagyott Heves és a szomszédos Tenk. Idézzük fel, hogy került ide Blaha Lujza.

Az 1850-ben, Rimaszombaton született színésznő leánykori neve Reindl Lujza volt. Édesapja császári huszártisztból honvéddé lett, végigharcolta a szabadságharcot, majd annak leverése után vándorszínésznek állt. Blaha Lujza édesanyja is színésznő volt. Apja halála után egy Kölesi nevű színészcsalád vette pártfogásába, úgyhogy először Kölesi Lujza néven lépett fel Győrött – nyolcéves korában. Tizennégy évesen a budai Népszínházban játszott, közben Szabadvára szerződött, és alig tizenhat esztendő volt, amikor feleségül ment Blaha Jánoshoz, a szabadkai színház karnagyához, aki sokat foglalkozott zenei képzésével. Lujza az iránta való tiszteletből élete végéig Blaha Lujza néven szerepelt, bár Blaha 1870-ben bekövetkezett halála után még kétszer ment férjhez.¹

Még 1866-ban a debreceni Csokonai Színház társulatához került, itt látta őt először 1871-ben a Gerolsteini negyhercegnő című darabban Soldos Sándor, ez időben Hevesen élő és a pusztatenki család birtokán gazdálkodó földbirtokos, aki egy vásár alkalmával vetődött el Debrecenbe. Négy év múlva Soldos Sándor Pesten időzött, és állandóan társaságokban forogva sok kedves baráttra tett szert. Közéjük tartozott Péchy Andor is, aki egyaránt otthonos volt a főúri szalonok parkettjein és a híres színpadi csillagok öltözőiben. Egy napsugaras áprilisi délelőttön találkozott vele Soldos Sándor a Hatvani utcában (a mai Kossuth Lajos utcában). Péchy Andor megállította. Diskurálni kezdtek, és közben bemutatta Lujzának.²

Néhány hónappal később az akkor huszonöt esztendő, már körülrajongott művésznőt Némethy György Egerben időző színtársulata vendégszínházra hívta meg,³ s egyik életrajzírója szerint „... harmadnapra már menyasszonya legvígabb mulattatójának...”⁴ 1875. augusztus 28-án jegyzi el Soldos Sándor, és három hét múlva, szeptem-

¹ *Kapor Elemér:* Egerben tartotta eljegyzését Blaha Lujza. Heves Megyei Népújság, 1975. szeptember 9. 5. old.

² *Rudnyai Soldos Sándor:* Emlékeim a Nemzet Csalogányáról. Kézirat. Heves, Helytörténeti gyűjtemény.

³ *Dr. Kapor Elemér:* i.m.

⁴ *Verő György:* Blaha Lujza és a Népszínház Budapest színi életében. Bp. 1926. 14 old.

ber 20-án, óriási közönség jelenlétében tartják esküvőjüket a pesti belvárosi templomban.

Az esküvő után egy hétig tartott a lakodalom Hevesen,⁵ majd az ifjú férj a pusztatenki úrilakba vitte feleségét.⁶ Itt és Soldos Sándor hevesi kastélyában laktak, a mai Blaha Lujza utcában. (A hevesi Soldos-kastély 1945 után tönkrement, a helyén házhelyeket létesítettek.) Az első hetekben, hónapokban a híres színész – naplója szerint – jól érezte magát a falusi portán. „Soldos Sándor, az uram, nagy szeretettel vesz körül... még a gondolataimat is eltalálja és mindenben a kedvemben jár.”⁷ - írja. Blaha Lujza érdeklődéssel figyelte a falusi nép életét. „Egész nap künn járok: mezőn, erdőn, pajtában és minden menyecskét, minden parasztleányt elfogok úton-útfélen, hogy beszélgessek velük. Mondják is mindenfelé, hogy: „ejnye milyen egy fain személy az ifjasszony”! Ők persze nem tudják, hogy én „tanulmányozom őket”, elilesem a beszédüket, a modorukat, szokásaikat, mozdulataikat. Láttam itt már lakodalmat, keresztelőt, búcsút, névnapi ünnepséget és mind jól a fejembe véstem, majd ha szükségem lesz rá, előszedem szépen az emlékezetemből, mint ahogy a kincseit előszedi az ember az almáriumból. Az én almáriumom egész kis kincsház immár, ebből jó sokáig lehet takarékoskodni.”⁸ - olvassuk naplójában.

De már házasságuk első heteiben, hónapjaiban öröm vegyült a fiatalasszony örömeibe, mert második férje semmi érdeklődést sem tanúsított felesége színházi dolga iránt. A művész nő fájó szívvel gondolt első férjére, Blaha Jánosra, akit egészen lefoglalt felesége „nagy jövő”-je, aki igazi nagy művésznőt akart csinálni belőle, aki azon volt, hogy Blaháné nevét, hírét messze országokban megismerjék.⁹

Soldos azonban nemcsak közömbös volt neje színházi munkája iránt, hanem végül azt akarta, hogy az hagyja el a színpadot.¹⁰ Így a jónak induló házasság rövid idő alatt elromlott. Blaha Lujza rájött, hogy Soldos Sándor nem hozzá való, megakasztja színpadi működését is „mert hiába, csak nem lehet nehéz szívvel jókedvűt komédiázni...”¹¹ A két, nem egymáshoz való ember négyévi házasság után, 1879-ben elvált egymástól.¹²

Blaha Lujza két év múlva harmadszor is férjhez ment, mégpedig báró Splényi Ödönhöz, akivel boldogan éltek. A művész nő 1901-ben a Nemzeti Színház örökös tagja lett, de megszűnéséig a Népszínházban játszott, ahova 1875 óta szerződés kötötte, és ahol mint a magyar népszínmű legkiválóbb tolmácsolója legnagyobb sikereit aratta. Utolsó nagy sikerét 1908-ban Csíky Gergely operetté átdolgozott Nagymama című színművében érte el. 1910-ben vonult vissza a színpadtól. A korabeli szerzők szerint neki köszönhetjük, hogy „Budapest ismét magyar város lett”, s „ő tette a Népszínházat a pesti német színház diadalmas vetélytársává”.¹³

Vörös Dezső

⁵ *Hevesi Járás*, 1926. február 6. 2. old.

⁶ *Borovszky Samu (szerk): Heves vármegye*. Bp. 1909. 35. old. *Borovszky Samu (szerk): Heves vármegye*. Bp. 1909. 35. old.

⁷ *Blaha Lujza naplója*. Közreadja Csillag Ilona. Bp. 1987. 141. old.

⁸ Uo. 141. old.

⁹ Uo. 141-145. old.

¹⁰ *Kéry Gyula: Blaha Lujza élete*. Bp. 1896.

¹¹ *Blaha Lujza*: i.m. 146. old.

¹² *Kéry Gyula*. i.m.

¹³ *Magyar Életrajzi Lexikon I.* Főszerkesztő: Kenyeres Ágnes. Bp. 1967. 220. old.